

ΕΝΑΣ ΙΔΙΟΡΡΥΘΜΟΣ ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ

Ο ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΑΤΑΣ

'Από σκαρτιάς του χωριού... αρχιεπίσκοπος ! Βίος και ανέκδοτα του μεγάλου κήρυκος της 'Ελληνικής 'Εκκλησίας. Το τραγικό επεισόδιο της πράξ λιγο δολοφονίας του Λάτας και Κομρουμής. Μία περίεργη σκηνή και η γεωγραφία του 'Αννίνου. 'Ο Λάτας, το χρυσό στεράνι και οι χαοκίπδες της Ζακύνθου. 'Ο Λάτας και το άγαλμα του Κομρουμίου. Στο δισυνέδριο των θρησκείων. 'Ο θάνατός του.

ΖΗΣΕ πρό όλίγων ετών στην 'Ελλάδα ένας άνθρωπος, που γεννήθηκε για να γίνει μεγάλος πολιτικός, και γινεκε επίσκοπος. Τ' όνομά του Διονύσιος Λάτας και πατρίδα του ένα χωριουδάκι της Ζακύνθου, το Γεραζαφιό. 'Εκεί, σε μιά καλύβα, στις 13 'Οκτωβρίου 1835, γεννήθηκε το προνομοίχο αυτό πνεύμα, που έζησε μιά περιλειπειώδη σωματική και ψυχική ζωή και τον όποιον ό 'Αλέξανδρος Ραγκαβής έγραφε :

Μέγας Ιεράρχης ό εύλωτότατος Λάτας, του όποιου ακατάραχτος έργον ό λόγος κί άπαράμιλλος ήτο ή

μνήμη...

'Η νεανική ζωή του Διονυσίου Λάτα εινε σαν μεθοδότημα : 'Ο ίδιος κατά την ήμέρα της χειροτονίας του, ανέφερε μιλόντας από του άμβωνος, ότι σε ήλικία όχτώ ετών έμεινε ορφανός από πατέρα και μητέρα με τη μητέρα του και τή δύο μικρά αδέρφια του, σε φοβερή φτώχεια... 'Ο πατέρας του είχε σκοπό να τον μάθει την τέχνη του χριστι, άλλ' έπειδή δέν έπροφύτασε, ό νεαρός Διονύσιος έπληρε την πατρική άξίνα και έσκαβε στή ζήνα χωράμια για δύο δοξαριές την ήμέρα ! Μ' αυτές ή οικογένεια μόλις μισούσε ν' αγοράζή τον ψωμί της ήμέρας...

'Ο Λάτας, σκάβοντας τή γή, άφανε τη σκηνή του να τρέχει στο μέλλον, να δημοσιώζη όνειρα και πολλές φορές ορίζοντας κάτω την άξίνα, έρωταζε :

— Δέν έγεννήθηκα για σκαρτιάς !...

Τ' όνειρό του ήταν να έγκαταλείρη το χωριό του, τη Ζακύνθο, να περιηγηθή τον κόσμο, να μελετήση, να γίν ένδοξος.

'Εξαφνα, ένα δραματικό επεισόδιο, έδωσε σάρκα στις φιλοδοξίες ίδες του νεαρού χωριώου : 'Ο Λάτας είχε καταφύγιο ν' αποζητήση δύο πρόβατα, τα όποια είχε σ' ένα μικρό μαντρί, κοντά στην καλύβα του. 'Εξαφνα, μια νύχτα, ζουκοιλέτες μπήκαν στο μαντρί. 'Η μητέρα του Λάτα άκουσε το θόρυβο και ζήτησε το γινώ της. Μητέρα και γιος έτρεξαν να κινήρησουν τους κλέφτες. Μία στο σκοτάδι, άκουστηκε ένας παραβολισμός και ό Λάτας έπεσε, πληγωμένος στο στήθος... "Εμεινε ένα μήνα στο κρεβάτι, χωροπαλιούοντας. Τού έθαλαν τέλος τη σφαίρα άπ' την πληγή και σγ'ό-σγ'ό γαρτρεύτηκε. 'Αλλά δέν ήθελε πια να μείνη στο νησί.

— Μητέρα, τής έλεγε, θα φύγω από τη Ζακύνθο !... Κινδυνεύει ή ζωή μου !...

'Η γηρά του έδωσε τότε κλαίγοντας την ειλογία της :

«— Στην εγή του Θεού, παιδί μου !»

'Ηταν δεκαεπτά ετών ό Διονύσιος Λάτας την εποχή αυτή. Και όπως ό ίδιος έλεγε :

«Έφυγα από τη Ζακύνθο ξυπόλυτος, με κουρέλια κ' ένα κρηταϊνικό ψωμί στο σακούλι...»

'Η πληγή, που του είχε κάνει ή σφαίρα στο στήθος, θύμισε στον Λάτα τους ζουκοιλέτες, τους όποιους θεωρούσε ως έπεργέτες του, άφορ χωρίς το νυχτερινό έκτειο επεισόδιο, ίσως ποτέ δέν θα έπαυε την άπόρεια να φύγη από το χωριό και να ζητήση νέες τύχες. Για τοούτο, όταν έγινε αρχιεπίσκοπος, πρώτη του φροντίδα ήταν να πάει στους τάφους τους και συγκαλυμμένους να φύλη το Τρισάγιον, και με δάκρυα να τό τελειώση λέγοντας την ακολουθία ειγή :

«— Ανάστασον, Θεέ μου, τις ψυχές των μεγάλων τούτων έπεργετών μου !...»

Πόσοι κόποι όμως, πόσες στερησεις, πόσες περιπέτειες, ως να φθάση στον άρχιεπισκοπικό θρόνο της Ζακύνθου !...

Στην άρχή έπληρε στην 'Ηπειρο, κατετάχθη σ' ένα έπαναστατικό Σώμα, που πολέμησε για την άπελευθέρωση της 'Ελληνικής αϊτής χώρας, έπολιώσε στο Κοιλάτι, έλαβε μέρος στη μάχη του Πέτα...

Μετά την διάλυση του Σώματος, ό Λάτας κατεβαίνει στον Πειραιά, μπαίνει σ' ένα καράβι, πηγαίνει στη Σμύρνη και άπ' εκεί πάγει το δρομο για τή 'Ιερουσόλια. Στά 'Αγια έκείνα Χώματα ό Διονύσιος Λάτας άρχισε τη διανοητική του ζωή. 'Εμαθε πρώτα την εκκλησιαστική μουσική, γιατί ήταν και καλλιγράφος. 'Επειτα μπήκε στη Θεολογική Σχολή. Όταν έτελείωσε με άριστα τή μαθήματα, έανώθηκε στην 'Ελλάδα και γραφτηκε φοιτητής της Θεολογίας στο 'Εθνικό Πανεπιστήμιο...

'Αλλά τή μέρα της ζωής του έλειπαν. 'Εκινδύνεσε να πεθάνη της πείνας, όταν έξαφνα εκνεώθη ή θέσις του ψάλτου της 'Αγίας Ειρήνης και διορίστηκε σ' αυτή. Οι ένοριτες ήσαν ένθουσιασμένοι για τή γλυκειά φωνή του και τή μουσική του τέχνη. 'Ο Λάτας έφερε στο μεταξύ αυτό από τη Ζακύνθο και τών αδελφών του Νικόλαου για να σπουδάση κ' αϊτών... 'Εξαφνα όμως άπολύθηκε από τή θέσι του, την όποια ή Δημαρχία έδωσε σε κάποιον... φινόγαμο, προστατευμένο ενός κοιματάχου της Πλάκας !...

'Ετσι οι δύο αδελφοί Λάτα έμειναν πάλι χωρίς πόρους ζωής και άπεράσισαν να γυρίσουν στο χωριό τους, στο Γεραζαφιό, και να ιδρύσουν σχολείο.

'Ο Διονύσιος δέχθηκε τή μαθητρία του Πανεπιστημίου κ' ό Νικόλαος του 'Ελληνικού Σχολείου. 'Ο Λάτας έπόρευε πλέον να γινή άπόλυτος δημοδιδάσκαλος για να ζήση !...

"Όλα ήταν έτοιμα για να επιστρέψουν στη Ζακύνθο... Σημειώνεται ότι ό Διονύσιος Λάτας έφοροσε ούσο, γιατί στη Θεολογική Σχολή είχε χειροτονηθή Ιερέυς, και δέν άφανε έκείνη, χωρίς να δείξη την ευχρηστία του, με τήν όποιαν τον είχε προσιήσει ή φήσις. 'Ακούη και όταν ήταν έπαναστάτης στην 'Ηπειρο, ένθουσιασε με τή διωξίση του τους αναγονιστές του. Στην 'Αγία Ειρήνη πολλές φορές είχε κηρύξει τό λόγο του Θεού και είχε θαυμασθή.

"Όταν λοιπόν ό παμμένος Λάτας έπόρευε να φύγη από τή 'Αθήνας, ζήτησε από τους έπιτρόπους τήν άδειαν ν' αποχωρηθή τους ένοριτες, εκφρονούντας λόγω κατάλληλο με τήν ήμέρα. Συνέπεσε να εινε ή Κυριακή των Βαΐων. 'Ο Λάτας άνέβηκε στο βήμα γεμάτος πίκρα για τήν άδίκια που του είχαν κάνει. Μίλησε μια δολύχρονη ώρα, μ' ένπνευμα, με ρητορική δεινότητα, που ένθύμησε Χριστούστομο στους καιρούς των καταδιώξεων. Άδάρου έτρεχαν από τή μάτια των πιστών, ό όποιοι στο τέλος του λόγου επροκινούσαν το Λάτα με συγκαλητικές εκδηλώσεις : «Δέν σ' άφινόμαμε να φύγης, τού έλεγαν. 'Εμείς θα πληρώσουμε τή έσοδά σου !» Οι έπιτροποι, που συμπαιθούσαν από αϊτό τον κοσμηγάτηλο κληρικό, τού έξανααν μιά πρόταση : 'Αφού ή πολιτική δέν τον άφανε για πρώτη

τής εκκλησίας, άς έμεινε ως έμισθος Ιεροκήρυξ της. Κ' έτσι ό Λάτας με τόν αδελφό του δέν έφυγαν από τή 'Αθήνας. Κάθε Κυριακή έκλήρυττε από του άμβωνος και τό κήρυγμα του έταίανε πολλές φορές και κοινωνικό χαρακτήρα. Μεταξύ των θαυμαστών του Λάτα ήταν και ό Λουκάς Ράλλης, δήμαρχος τότε Πειραιώς, ό όποιος συννευθήκε με τόν έν Μιλάνω πλούσιο αδελφό του 'Γαβού και έστειλε τόν Λάτα στην Εδούσσα για να τελειοποιηθή στις σπουδές του. Καί ή 'Ελληνική Κυβέρνησις έδοθήσε και αϊτή την 'Ελληνα θεολόγο.

Κ' έτσι τό ιδανικό του Λάτα έπραγματοποιήθη. 'Ο φτωχός σκαρτιάς έρημάσθη μεταξύ των διακεκοσμένων 'Ελλήνων κληρικών και έθεωροίτο έξοχος Ιεροκήρυξ, ό μεγαλειότερος άπ' όλους μάλιστα. Τ' όνομά του έγιώσθη από στόμα σε στόμα σε όλο τον όρθόδοξο κόσμο. 'Εροίτησε σε διάφορα Ενωτικά Πανεπιστήμια, άκουσε τους διασημοτέρους Ιεροκήρυκας. 'Αμα ξεναγούσε στην πατρίδα του, άνέλαβε, κατά τήν ύπόσχεσή του, τό έργο του Ιεροκήρυκος σε όλη την 'Ελλάδα. 'Επειτα διορίστηκε καθηγητής σε 'Αθηναϊκά Γυμνάσια.

Στά 1871 κατεδικάσθη από την Ιερά Σύνοδο σε σωματικό περιορισμό, έξ αιτίας μιās φράσεως που ειπε περί νηστείας. "Όταν όμως άπεδείχθη οικοφανική ή κατηγορία, ό Λάτας έπληρε τήν ελευθερία του.

'Επί δεκατέσσερα χρόνια έδρασε ως Ιεροκήρυξ. Καί αϊτοί οι άσπονδοίτες έθροβο τον όμιλογούσαν τήν ευχλωτία του. Πρώτο φύγη για τήν Εδούσσα, είχε έποσχεθή, όταν γυρίση στην 'Ελλάδα, να μη ζητήση θέσαν αρχιερέως. 'Επειτα όμως συνέλαβε τήν ιδέα να γινή αρχιεπί-

